

Denis Thériault

De jongen en de zee

ROMAN

Vertaald door Gertrud Maes
en Martine Woudt

MEULENHOF

Voor H el ene en Camille, zonder wie ik zou dwalen

Tijdens een diepe duik kan een aan dronkenschap verwant gevoel van euforie worden ervaren. Het fenomeen, dat bekendstaat onder de naam 'dieptedronkenschap', ontstaat door het bedwelmende effect van inerte gassen op het zenuwstelsel, ten gevolge van de drukverhoging.

De meeuwen verschijnen uit het oosten en drommen in krioelende kluwens samen op alle dakribben om daar in koor te gaan zitten jammeren. Ze roepen naar elkaar, geven antwoord, winden zich over elkaar op, schreeuwen als heksen op sabbat, en omdat mijn kamer boven is, onder de hanenbalken, kan ik ze horen trippelen. Het klinkt alsof er een bataljon dwergen boven mijn hoofd in de weer is. Door het raam zie ik ze op de nok van de schuur op een rij zitten, als levende kegels. Soms zijn het er zo veel dat je je in een oude film over woedende vogels waant, maar anders dan in Hollywood blijven onze meeuwen ongevaarlijk. Geen risico dat er eentje in je kruin pikt. Zelfs de vuilnisbak interesseert ze niet. Zo gaat het elke ochtend. Je vraagt je af waar we die dageraadroutine aan te danken hebben.

Zelf heb ik niets tegen de meeuwen, maar opa ergert

zich dood aan hun valse aubades. Hij wordt er wakker van, terwijl hij er juist een gewoonte van heeft gemaakt om uit te slapen. Hij gaat in pyjama naar buiten en probeert de brutale vogels te verjagen door ze met steentjes te bekogelen, maar hij kan niet mikken en versterkt het concert van beledigde protesten alleen maar, als hij al geen ruitje breekt. Als het aan hem lag, zou hij met zijn winchester een bloedbad onder dat vervelende gevogelte aanrichten, maar oma verstopt de kogels. Ze weigert getuige te zijn van zo'n slachting onder onschuldige beesten, dus verduren we het gekrijs van de meeuwen totdat die er rond een uur of zeven uiteindelijk zelf genoeg van krijgen en ineens allemaal tegelijk wegvliegen.

Eigenlijk komen die onrust en dat vroege opstaan mij wel goed uit. Die verdrijven de nacht met zijn ijzige angst. Daardoor kan ik van elke meiochtend genieten en met volle teugen die speciale helderheid in me opnemen die in het voorjaar 's ochtends heel vroeg aan de rand van de hemel hangt. Op het tijdstip van de meeuwen daal ik af naar het strand tot aan de witte ruis van het water, dat nog zwaar is van de slaap. Ik hou ervan de horizon te zien openbreken wanneer een gloednieuwe zon erbovenuit klimt, vol trots dat hij na de donkere reis om de wereld weer opkomt. Dat is het moment om de kwestie van de onderzee-se nacht te onderzoeken en de sporen te ontdekken, kleine cadeautjes, soms dood, die het tij achterlaat. Een poosje geleden vonden we voor het huis van mevrouw Papet een aangespoelde haai, een reuzenhaai zo lang als een huis, met een bek die groot genoeg was om me in één keer ach-teloos naar binnen te slikken, net als plankton. Bij de aan-

blik van dat enorme kadaver krabden de mannen zich achter het oor. Er werd heftig gediscussieerd, ze wisten niet goed wat ze ermee aan moesten; ze konden het daar niet laten liggen, want het lag duidelijk in de weg en begon ook al te stinken. Toen ze het met een kettingzaag aan stukken begonnen te zagen, verschenen er mensen van de kustwacht die de stranding officieel kwamen vaststellen. Ze legden het werk stil en namen foto's, alsof ze van de politie waren. Alleen het afzetlint ontbrak, dat gele band dat ze gebruiken om een misdaad te markeren. Ik dacht dat ze onze vingerafdrukken gingen nemen nu ze eenmaal bezig waren, maar uiteindelijk deden ze dat niet; we waren niet verdacht genoeg. Na de foto's lieten de ambtenaren een hijskraan en een vrachtwagen komen om de haai mee te nemen. Ik weet niet waarnaartoe. Naar het lijkenhuis? Naar het museum? Naar de vuilstort? Eerder naar het ministerie van Oceaanzaken, veronderstel ik, om hem op te bergen in een kraakbeendossier. Of in een heel grote, tegen stank behandelde map die vervolgens onder in een la verdwijnt.

Ik vraag me af waaraan die haai is gestorven. Hij had geen verwondingen en zat niet verstrikt in een net. Een haaienziekte? Een ongeluk op zee? Het gevolg van een tsunami? Een te grote weemoed? Hoe oud kan een haai eigenlijk worden?

Ondanks de meeuwen ben ik nooit als eerste op het strand. Er is altijd een andere gast die me vóór is: Luc Bezeau, met zijn bakkes van iemand uit Verweggistan en zijn Newfie-laarzen, zijn clownsloopje en zijn pet met het logo van een bedrijf in zware machinerie, alsof die de spot

drijft met zijn verontrustend magere lijf. Hij komt uit het westen aanlopen, met een vuilniszak die hij achter zich aan sleept alsof hij een conciërge is, en hij struint het strand af. Hij verzamelt de lege flessen die slordige loddevissers en gelegenhedszigeuners bij de kampvuren van de vorige avond hebben achtergelaten. In een weitas verzamelt hij schelpen, krabbenruggen, veren en stukjes walvisbaard. Eerst dacht ik dat hij een soort milieufreak was, maar toen ik zag dat hij alle andere afvalcategorieën achter zich liet liggen, geloofde ik dat toch niet meer. Wat voor weer het ook is, hij komt elke ochtend aanzetten alsof het zijn missie is, behalve 's zondags, want op die dag heeft hij religieuze verplichtingen. Hij dient de mis in de kerk van het dorp, en omdat ik daar met oma naartoe ga, kan ik hem als een bruine dwerg om pater Loiselle, die opgeblazen reus, heen zien darren. Luc is een eigenaardige misdienaar. Met die te korte toog waardoor je zijn grote laarzen ziet, zijn uiterlijk van een mislukte grap, zijn pikzwarte, Hawaïaanse bos haar en vooral die wezenloze, amandelvormige ogen, die vreemde röntgenblik die hij op je richt alsof hij dwars door je heen wil kijken, lijkt het wel of hij uit een UFO of een droogtrommel is gestapt, maar dat weerhoudt hem er niet van zijn taak efficiënt te verrichten. Hij dient met een pauselijke ernst. Hij staat plechtig bij het altaar, hoewel hij zich af en toe krabt, maar dan wel discreet, als een soort liturgische waakhond, en hij voorziet wat de pater gaat doen. Het lijkt net of hij het verloop van het ritueel op afstand bedient. Tijdens de preek staat hij in de houding, met zijn armen die uit zijn te korte mouwen steken, maar toch waakzaam, klaar om erop te duiken, paraat om

in een handomdraai te hulp te schieten, en dan zie je alleen zijn vingers bewegen, wriemelen, buigen en strekken. Als je hem een cowboyhoed zou opzetten en hem zou verplaatsen naar de hoofdstraat van Dodge City, zou hij kunnen doorgaan voor een superschutter op het beslissende moment van de confrontatie. De desperado van het strand. De jongen die sneller dan zijn schaduw zijn misampul trekt. De snelste klingelaar van het westen. Ik geef toe dat hij indruk op me maakt met zijn ruwe onverbidde-lijkheid van een sponsdier. Zijn smoel van ontdekkings-reiziger uit het hiernamaals past goed bij mijn sombere stemming en prikkelt mijn nieuwsgierigheid. Als hij het toeliet, zou ik graag proberen aardig tegen hem te zijn, of hem op zijn minst 's ochtends op het strand te groeten wanneer hij daar rondstruint, maar dat is onmogelijk want hij heeft een hekel aan dat soort opdringerigheid. Zodra hij me ziet staan bij de vlaggenmast, of op de brug terwijl ik een colombijntje eet, gaat hij er als een haas van-door zonder me een blik waardig te keuren. Is dat het gevolg van een buitensporige verlegenheid? Zou hij te gevoelig zijn voor het aureool van tragiek dat om mij heen hangt? In elk geval vlucht hij uit mijn buurt zoals Odysseus bepaalde beruchte gebieden in de Egeïsche Zee ontvluchtte. Hij komt nog steeds langs ons huis, omdat hij geen keus heeft, maar schichtig, zonder stil te blijven staan, en hij loopt haastig verder, gevolgd door de schaduw van een angst die ik niet begrijp.

Papa was getroffen door de sneeuwscooteritis, een veelvoorkomende ziekte boven de vijftigste breedtegraad, veroorzaakt door het noorden dat op je drukt en de winter die je toch op de een of andere manier moet zien door te komen. In de meeste gevallen verdwijnen de symptomen als de lente aanbreekt, maar bij papa was het chronisch, chronologisch zelfs, en ongeneeslijk. Het was een passie die resistent was tegen de therapeutische warmte van de zomer, een latente koorts die werd gewekt door de herfst, werd aangewakkerd door de oktoberstormen en echt opvlamde bij de eerste sneeuwval, een zegen! Sneeuwscooteren was voor papa dagelijkse kost. Hij had kunnen slapen op zijn geliefde machine, en trouwens, als baby had hij vast liggen kleumen in zo'n kinderwagen op ski's die gewoonlijk aan de gezins-Ski-Doo werd gekoppeld. Op het zadel van zijn sneeuwscooter had hij zijn jeugdpuistjes gekregen en op zijn vijftiende zijn eerste professionele race op het motordrome van Brûlé gewonnen, en natuurlijk was het tijdens een Ook-pik-rally, een paar jaar later, dat hij mama ontmoette, een jonge, stoere amazone die op een even krachtige machine reed als hij. Zij was ook op een sneeuwscooter opgegroeid. Als een papoese op de rug van

haar vader gebonden had ze van jongs af aan de paden on-
veilig gemaakt, en als vijfjarige had ze met kerst haar eer-
ste Ski-Doo ingewijd, een minimodel dat het echt deed.
Omdat mijn toekomstige vader besepte dat zijn leven al-
leen nog maar zin zou hebben als hij het zou delen met
deze vertederende noordse Eva, was hij begonnen haar te
veroveren. Onstuimig had hij haar nagejaagd onder de
zware boomkruinen. Hij had haar het hof gemaakt met de
urgentie van een ambulancechauffeur, en mijn toekom-
stige moeder had welwillend gereageerd op de ronkende
avances van die grote yeti met zijn vleierende glimlach. Op
de sneeuwscooter hadden ze verkering, verloofden ze zich
en gingen ze naar hun trouwplechtigheid, waarvandaan
ze aan het hoofd van een brullende fakkelstoet weer ver-
trokken. En ook bereikten ze op de sneeuwscooter de afge-
legen blokhut diep in het bos, het verblijf voor hun huwe-
lijksreis, en ongetwijfeld werd ik verwekt op het zadel van
hun vurige voertuig, met veel geritsel van haastig openge-
ritst nylon.

Na hun huwelijk besloten mijn ouders in Villeneuve te
gaan wonen, een stad in de buurt en een belangrijk indus-
tricentrum aan de kust, waar werk in overvloed was. Daar
werd ik geboren en schoot ik mijn eerste meter omhoog.
Maar het oude dorp Ferland lag maar dertig minuten rij-
den ervandaan, en daar keerden we elke zomer weer naar
terug vanwege de zee en de herinnering aan het vroegste
begin. Vaker nog gingen we er's winters naartoe, om te ge-
nieten van de sneeuw, want Ferland bleef het paradijs voor
sneeuwscooteraars; vanaf het erf van mijn grootouders van
moederszijde bereikte je de rimboe via de brede strook

met elektriciteitsmasten van Hydro-Québec, die van het binnenland tot aan Nunavik hun monotone alfabet in gigantische letters spellen. Elk winterweekend diende het voorouderlijk huis in Ferland dus als springschans voor die fanaten van de onmetelijke wildernis die mijn lieve ouders waren, maar ik liet ze vaak alleen gaan, want hoewel ik de bewuste kinderwagen op ski's van papa had geërfd en er veelvuldig in was meegesleept, was ik immuun geworden voor het toch erfelijke sneeuwscootervirus. Niet dat ik allergisch was voor dat voertuig: als het zo uitkwam, kon ik een goede wedstrijd rijden op het besneeuwde strand en ik vond het spannend om zo nu en dan door de fascinerende duisternis van een stil noordelijk bos te rijden, maar in tegenstelling tot mijn verwekkers was dat voor mij geen halszaak. Ik had gauw genoeg van grote ruimtes en keurde elke vorm van herrie buiten af. Ik was tegen de voortijdige ontgooijing van kleine beestjes en de schrijnende angst in het hart van lieve eekhoorns. Persoonlijk had ik meer verheven interesses en bepaalde, onschadelijke gebreken, zoals lezen. Liever dan de witheid van de besneeuwde open plekken had ik de wat minder smetteloos witte, maar in mijn ogen veel spannender bladzijden van een boek, en terwijl mijn ouders zich uit leefden in Siberië, genoot ik liever van een goede griezelroman en van nog warme colombijntjes in de panorama-huiskamer van oma. Dat was precies wat ik die dag had besloten te doen, die noodlottige zaterdag in februari waarop mijn leven overhoop werd gegooid. In zekere zin kun je zeggen dat lezen mijn leven heeft gered.

* *
*

Het was zo'n dag met een snijdende noordenwind waar het kwik trauma's van krijgt. Het woei hard genoeg om de koeien het vlees van de botten te blazen, en dat was nog niets vergeleken met de sneeuwstorm die voor die avond was voorspeld, maar er was meer voor nodig om mijn ouders te intimideren. Voor zo'n kleinigheid zouden die onverschrokken kinderen van Thule niet afzien van hun opwindende wekelijkse tocht; daar hadden ze de hele week naar uitgekeken. En nadat de motor van de Polaris zonder al te veel gesputter was aangeslagen, waren ze verdwenen in de stuifsnieuw. Ze hadden beloofd dat ze voor het donker weer terug zouden zijn, maar de zon zakte en ging onder zonder op hen te wachten. Het avondeten werd koud op de borden terwijl wij elkaar aflostten bij het raam om uit te kijken naar hun terugkeer in de aanwakkerende storm. Tegen elf uur werd het erf eindelijk verlicht door koplampen, maar die waren van een politiewagen, en twee bedremmelde agenten kwamen de lamgeslagen huiskamer binnen en velden ons met verschrikkelijk nieuws. Ver weg in het donker, vierenvijftig kilometer ten noorden van Ferland, was de trein van de QTI, komend uit Pineshish in de IJzerbergen, met zijn tweehonderd wagons vol mineralen in het oog van de chaos tot stilstand gekomen. En overal rond de rails lagen de resten van mijn vader en zijn trotse machine verspreid. Mama hadden ze pas na een uur gevonden. Ze was eraf geslingerd op het moment van de klap en in een sneeuwhoop gekatapulteed, een eind bij het spoor vandaan. Ze was bevroren